

Жук Валентина Володимирівна

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку,
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

Супрун Микола Олексійович

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З КОХЛЕАРНИМИ ІМПЛАНТАМИ

В Україні, як і в усьому світі, дедалі більше дітей з порушеннями слуху стають користувачами систем кохлеарної імплантації. Це особлива категорія дітей, розмаїта за характером та ступенем прояву освітніх труднощів та потреб, які необхідно враховувати та задовольняти, працюючи з такими дітьми. Діти з кохлеарними імплантами здобувають освіту в спеціальних закладах та закладах з інклюзивним навчанням. Педагоги, які працюють з ними у різних інституційних умовах, потребують знань про кохлеарну імплантацію та володіння сучасними ефективними технологіями педагогічного супроводу таких дітей, адже від якості такого супроводу залежить кінцевий результат імплантаційного втручання.

Кохлеарна імплантація – це система заходів, спрямована на забезпечення або суттєве покращення можливості сприймати акустичні сигнали особами із важкою втратою слуху, яка сприяє вирішенню низки питань безпекового, пізнавального, когнітивного, соціального, комунікативного характеру.

В Україні нормовано передбачене безоплатне слухопротезування системами кохлеарної імплантації:

- кохлеарні імпланти та мовленнєві процесори зазначено серед протезів, які мають право отримати громадяни на безоплатній основі;
- першочергово кохлеарним імплантуванням забезпечуються діти [1];
- до переліку послуг входить не лише одностороння, а й одночасна білатеральна кохлеарна імплантація;
- розширено перелік медичних діагнозів, які спричиняють глибоке порушення слуху та глухоту, за яких держава надає послугу імплантування (крім сенсоневральної глухоти, ще аномалії внутрішнього вуха, імплантація системи кісткової звукопровідності) [2].

Операція з вживлення імпланта, підключення та налаштування звукового процесора – важливі кроки до інтенсифікації слухомовленнєвого розвитку дитини. Однак, найбільш тривалим, необхідним етапом слухомовленнєвої реабілітації є фахова спеціальна допомога сурдопедагогів, логопедів, психологів у партнерській співпраці з батьками дитини. Згідно з науково-практичними напрацюваннями вітчизняних та зарубіжних дослідників основними напрямками корекційно-розвиткової роботи з дітьми з кохлеарними імплантами є формування:

- центральних слухових механізмів, які лежать в основі сприймання акустичних сигналів, в тому числі мовленнєвих;
- пізнавальних механізмів, які забезпечують розвиток слухомовленнєвих навичок (слухова увага, слухова, слухо-мовленнєва пам'ять, аналіз акустичних, в тому числі мовленнєвих, сигналів, співвіднесення слухо-зорового образу з джерелом звучання (що є джерелом сигналу, хто говорить) та значенням (що значить сигнал, яку реальність позначає мовленнєва одиниця);
- мовно-комунікативних навичок (мотивація до комунікації, навички міжособистісної взаємодії, засвоєння усіх сторін мовлення (лексичної, граматичної, фонетичної) та зв'язного мовлення) [3, 4].

Зміст корекційно-розвиткових занять з дітьми з кохлеарними імплантами визначається індивідуально і залежить від часу втрати слуху, слухового досвіду та розвитку мовлення до втрати слуху, часу між втратою слуху та операцією (має значення чи збереглися в пам'яті акустичні образи, втрачене

чи збереглося мовлення, якою мірою), фізичного віку (впливає на добір завдань), слухового віку (важливо як довго чує, як за цей час просунулася в слухомовленнєвому розвитку), чи проводилися спеціальні заняття до операції, які саме слухомовленнєві навички були сформовані та ін.

Серед завдань фахівців важливими є й наступні: допомогти батькам слухопротезованих дітей прийняти ті обмеження, які неможливо здолати на сучасному рівні технологій; навчити того, як використати переваги, які надають сучасні методи корекції слуху; проінформувати про те, що одразу після слухопротезування «зона слухового охоплення» є мінімальною й збільшується поступово; пояснити, що розуміння зверненого мовлення спочатку вкрай обмежене через відсутність інформаційних прив'язок, а потім поступово покращується разом із накопиченням слухомовленнєвого досвіду; розповісти про загальний підхід та доцільність (яка може бути тимчасовою) додаткових реабілітаційних стратегій.

Науково-практична складова педагогічного супроводу дітей з кохлеарними імплантами продовжує розвиватися. Зокрема, з урахуванням вітчизняного освітнього контексту розроблено та експериментально перевірено технологію формування слухомовленнєвих навичок дітей, слухопротезованих системами кохлеарної імплантації; створені та реалізуються програми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які навчають дітей з порушеннями слуху, модуль «Технології корекційно-розвивальної роботи з дітьми з кохлеарними імплантами», за якими на постійній основі проводяться курси підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Інституті спеціальної педагогіки і психології НАПН України; на допомогу педагогам і батькам розроблено серію електронних навчальних матеріалів із слухомовленнєвого розвитку дітей з кохлеарними імплантами [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання впровадження та реалізації нового механізму фінансового забезпечення надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги в окремих науково-дослідних установах Національної академії медичних наук : Постанова Кабінету Міністрів від 3 березня 2021 р. № 181.
2. Про затвердження Порядку забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, інших окремих категорій населення медичними виробами та іншими засобами : Постанова Кабінету міністрів від 3 грудня 2009 р. № 1301.
3. Michael R., Attias J., Raveh E. Cochlear Implantation and Social-Emotional Functioning of Children with Hearing Loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 2019. Vol. 24 (1). P. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.1093/deafed/eny0342>.
4. Жук В. В. Формування слухомовленнєвих навичок у дітей з кохлеарними імплантатами. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2022. Т. 106, № 2. С. 15–27.
5. Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України (модулі 1-3) / С. Литовченко, О. Таранченко, В. Жук, В. Литвинова, В. Шевченко, О. Вовченко. *Освіта дітей з особливими потребами: шляхи розбудови* : науково-методичний збірник. Київ, 2023. Вип. 22. С. 33–60.

Зеленська Альона,

здобувач 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта,

Хортицька національна академія,

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник – **Клочкова Ю. В.,**

доктор філософії, старший викладач

кафедри спеціальної освіти,

Хортицька національна академія,

м. Запоріжжя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Актуальність дослідження

Мовленнєвий розвиток є ключовим компонентом когнітивного та соціального становлення дитини. Діти старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра (РАС) мають значні труднощі в засвоєнні мовлення, що впливає на їхню комунікативну активність, навчання та інтеграцію в суспільство.